

PINTENI MEDIEVALI ȘI PIESE DE HARNAȘAMENT DIN COLECȚIILE MUZEULUI DIN LUGOJ

Răzvan Pinca

Printre obiectele arheologice cele mai apreciate, dar care ridică și cele mai mari dificultăți de datare¹, se află pintenii și piesele de harnașament. Cercetările referitoare la accesoriile de harnașament medievale au oferit istoricilor numeroase satisfacții, atât prin varietatea și densitatea subiectului, cât și datorită faptului că ele constituie un element important în structura social-economică și social-politică a vieții feudale. Pentru studierea evoluției principalelor tipuri de piteni și piese de harnașament, alături de piesele originale, deosebit de importante sunt sursele de documentare cum ar fi izvoarele iconografice reprezentate de stampele din lemn și cupru, albumele sau foile volante din epocă. Acestea prezintă scene de luptă și portrete ale unor personaje militare. În majoritatea cazurilor aceste personaje prezentate în armură și călare sunt însoțite de o serie de scene de luptă și trofee compuse din arme și piese de harnașament. La fel de importante sunt și alte genuri de reprezentări iconografice cum ar fi monumentele funerare și medalioanele.

Toți pintenii prezentați mai jos sunt din fier și aparțin în general aceluiași tip, cu rozetă și au brațele simple, arcuite pe orizontală și verticală, fiind terminați la capete cu una sau mai multe perforări.

Problemele legate de apariția, evoluția și clasificarea pintenilor sunt destul de complicate. Alături de rolul practic, acela de a servi călărețului la mai buna strunire a calului, pintenii au avut semnificație simbolică și socială, alături de spadă, scut și coif, reprezentând feudalitatea și fiind utilizați la consacrarea cavalerilor. În acest sens s-au bucurat de o mare atenție fiind uneori îngrijit lucrați și ornamentați.

Începând de la mijlocul secolului al XIII-lea, tipul de piten cu spin începe să dispară, locul lui fiind luat treptat de pitenul cu rozetă. Pintenii cu rozetă apar în regiunile învecinate Banatului la sfârșitul secolului al XIII-lea și evoluează ca formă în tot decursul secolului al XIV-lea, la sfârșitul acestui secol, tipul de piten cu rozetă înlocuiește complet pitenul cu spin. În prima jumătate a secolului al XIV-lea pintenii se prezintă printr-o formă simplă a arcului brațelor, prin tija scurtă și despăcată pe toată lungimea ei, brațele având doar o linie semicurbă ce se

termină într-o buclă cu câte un singur orificiu necesar curelușii ce fixează pintenul de cizmă. Brațele pintenului puternic curbate, bucla adusă mult spre talpa piciorului, bara bifurcă ce fixează rozeta, mai lungă și mai masivă, prezența doar a unui singur orificiu de prindere a curelușei ce ajută la fixarea pintenului de picior sunt caracteristici ce se găsesc la pintenii din a doua jumătate a secolului al XIV-lea. La pintenii ce datează de la sfârșitul secolului al XIV-lea și prima jumătate a secolului al XV-lea întâlnim ca și mijloc de fixare orificiile duble, precum și rozeta cu șase țepi. La mijlocul secolului XV apar pintenii cu brațe late și tija lungă, de regulă, brațele fiind mai scurte decât tija. În secolele XV-XVI, pintenii continuă să-și folosească rozeta, tija acesteia se lungește treptat iar arcul se lățește și primește forme complicate².

În colecțiile Muzeului de Istorie și Etnografie din Lugoj se află o serie de piteni și piese de harnașament din perioada evului mediu ce au ca loc de descoperire fortificația de la Pescari (fost Coronini) jud. Caraș-Severin, condițiile descoperirii fiindu-ne necunoscute.

1. Pinten din fier (Pl. I/1), turnat, simetric și păstrat în totalitate, cu brațele puternic curbate pe verticală. Tija despătată, ce fixează roțița zimțată, pornește din corpul unit al brațelor, este de dimensiune medie și îndreptată spre în jos. Brațele pintenului, puternic curbate sunt unite într-un unghi rotunjit, iar bucla este mult adusă spre talpa piciorului. Extremitățile brațelor sunt străbătute de către un orificiu de formă circulară în diametru de 9 mm, de acesta fiind fixate o plăcuță ovală din fier cu ambele capete în cârlig cu diametrul de 15 mm - sugerând existența unei curelușe - și o altă plăcuță din fier în lungime de 97 mm și lățime de 14 mm, dreptunghiulară, de asemenea cu capetele în cârlig ce se fixează în cele două orificii și care era trecută pe sub talpa piciorului. Brațele pintenului se prezintă în secțiune de formă dreptunghiulară, iar tija în formă triunghiular-ovală. Tija rozetei este despătată pe aproximativ două treimi din lungime. Rozeta prezintă șase raze, este mobilă, are diametrul de 43 mm și este prinsă de tijă printr-un ax.

Dimensiuni³: L = 142 mm; l = 95 mm; l₁ = 47 mm; deschiderea brațelor = 82 mm; G = 107 g; l_r = 17-21 mm.

Ornamentația este dispusă simetric pe fiecare braț al pintenului și este executată deosebit de îngrijit. Ca și perioadă de datare propunem prima jumătate a secolului al XV-lea⁴.

2. Pinten din fier (Pl. I/2), turnat, simetric și păstrat aproape în totalitate - îi lipsește rozeta - cu brațele ușor curbate pe verticală. Roțița zimțată era fixată pe o tijă despătată ce pornește din corpul unit al brațelor, este de dimensiune medie și îndreptată spre în jos. Brațele pintenului sunt ușor curbate, unite într-un unghi foarte rotunjit, mai mare decât la piesa prezentată anterior cu care acest pinten se aseamănă foarte mult, iar bucla este adusă puțin spre talpa piciorului. Câte un

orificiu de formă circulară în diametru de 11 mm străbate fiecare dintre brațele pintenului pe care sunt fixate o plăcuță ovală, în diametru de 21 mm cu ambele capete în cârlig, la unul dintre orificii, iar la celălalt o plăcuță dreptunghiulară ce se păstrează fragmentar cu unul dintre capete în cârlig având dimensiunile de 27/14 mm⁵. De asemenea și la această piesă există plăcuța din fier de formă dreptunghiulară în lungime de 101 mm și lățime de 14 mm atașată pintenului la capetele brațelor străbătute de orificii și care se așeza sub talpa piciorului ajutând la fixarea pintenului. Brațele în secțiune sunt de formă triunghiulară, iar tija se prezintă în secțiune de formă romboidală. Aceasta din urmă este despăcată pe aproximativ două treimi din lungime.

Dimensiuni: $L = 129$ mm; $l = 91$ mm; $l_t = 38$ mm; deschiderea brațelor = 87 mm; $G = 112$ g.

Ornamentația executată deosebit de îngrijit a fost realizată în parte prin pilire. Se încadrează în aceeași perioadă de datare ca și pintenul anterior.

3. Pinten din fier (Pl. II/3), turnat, simetric și păstrat în totalitate, cu brațele în formă de "U". Tija, ce susține roțița zimțată, despăcată, pornește din corpul unit al brațelor, este de dimensiune mică și îndreptată ușor spre în jos. Brațele pintenului sunt aproape drepte și unite într-un unghi rotunjit. Extremitățile brațelor sunt străbătute de câte două orificii de formă circulară în care sunt fixate o cataramă de 44/17 mm și un lanț din zale în formă de "S" pe un braț, iar pe celălalt braț se află un orificiu rămas liber în care se prindea capătul celălalt al lanțului și încă un orificiu cu un nit în diametrul de 13 mm care fixa curelușa ce ajuta la prinderea pintenului de picior. Atât brațele cât și tija se prezintă în secțiune de formă dreptunghiulară. Tija este despăcată pe jumătate din lungime. Rozeta cu șase raze, mobilă, are diametrul de 21 mm și este prinsă de tijă printr-un ax.

Dimensiuni: $L = 138$ mm, $l = 104$ mm, $l_t = 34$ mm; deschiderea brațelor = 67 mm; $G = 99$ g; $l_r = 2-5$ mm.

Pintenul nu prezintă nici un fel de ornamentare. Având în vedere forma și dimensiunile, cât și asemănarea cu unele piese datate în secolele XIV-XV, propunem spre datare acest interval de timp⁶.

4. Pinten din fier (Pl. II/4), realizat prin batere la cald, simetric și păstrat în totalitate, cu unghiul brațelor în formă de "U". Tija este despăcată, de dimensiune mică, îndreptată ușor spre în jos, pornește din corpul unit al brațelor și susține roțița zimțată. Brațele pintenului sunt drepte, unite într-un unghi rotunjit și în formă de cot la capete. Extremitățile brațelor sunt străbătute de două orificii de formă circulară. De menționat faptul că pintenul este realizat practic din două lamele de metal, strânse pe tijă cu ajutorul unui manșon fixat prin batere la cald. Atât brațele cât și tija rozetei, precum și manșonul de strângere a tije se prezintă dreptunghiular în secțiune. Rozeta, imobilă, are șapte raze dintre care șase vizibile și diametrul de 21 mm.

Dimensiuni: L = 121 mm; l = 83 mm; l_t = 38 mm; deschiderea brațelor = 63 mm; G = 67 g; l_r = 4 mm. Spre datare propunem intervalul secolelor XIV-XV⁷.

5. Pinten din fier (Pl. II/5), turnat, simetric și păstrat în totalitate, cu brațele puternic curbate pe verticală. Tija despicatea ce fixează roțița zimțată pornește din corpul unit al brațelor, este de dimensiune mică și ușor îndreptată spre în jos. Brațele pintenului sunt puternic curbate, unite într-un unghi ascuțit, iar bucla este mult adusă spre talpa piciorului. Extremitățile brațelor sunt străbătute de două orificii de formă circulară. Brațele se prezintă în secțiune de formă romboidală, iar tija are în secțiune formă trapezoidală. Aceasta din urmă este despicatea pe aproximativ două treimi din lungime, iar rozeta mobilă cu șase raze are diametrul de 25 mm.

Dimensiuni: L = 133 mm; l = 97 mm; l_t = 36 mm; deschiderea brațelor = 68 mm; G = 47 g; l_r = 6 mm

Din punct de vedere cronologic pintenul se încadrează în intervalul sfârșitului de secol XIV și început de secol XV⁸.

6. Pinten din fier (Pl. III/6), turnat, simetric și păstrat în întregime, cu brațele în forma de cot. Din corpul unit al brațelor pornește o tijă despicatea de dimensiune medie și îndreptată spre în jos ce fixează roțița zimțată. Brațele pintenului se prezintă în formă de cot, formând un unghi obtuz aproximativ pe la mijlocul brațului. De asemenea pe corpul brațelor se află trei orificii, iar la extremitatea unuia dintre brațe, într-un orificiu este fixat un nit. În secțiune brațele se prezintă de formă semiovală, iar tija oval-romboidală. Aceasta din urmă este despicatea pe aproximativ o pătrime din lungime, iar rozeta mobilă cu 6 raze are diametrul de 25 mm.

Dimensiuni: L = 152 mm; l = 96 mm; l_t = 56 mm; deschiderea brațelor = 91 mm; G = 78 g; l_r = 8 mm

Pintenul este ornamentat printr-o șențuire pe jumătate din fiecare braț și se datează în secolul XV⁹.

7. Pinten din fier (Pl. IV/7), turnat, simetric și păstrat aproape în totalitate, lipsindu-i din tijă partea ce susținea rozeta. Din ceea ce se mai păstrează din tijă, ne putem da seama că aceasta era de dimensiuni medii iar la extremitate se termina cu o roțiță, de altfel această piesă seamănă ce cea prezentată anterior (nr. 6). Brațele pintenului sunt puternic curbate la capete, unite într-un unghi ascuțit și străbătute de câte trei orificii, unul dintre acestea la o distanță de aproximativ două treimi de îmbinarea în unghi ascuțit a brațelor, iar celelalte două se află la extremități, acest lucru putând fi observat doar la unul din brațe, celuilalt lipsindu-i capătul. În secțiune, brațele se prezintă sub formă de semilună (semiovale), iar tija în formă romboidală. Fiind înrudit ca formă și dimensiuni cu pintenul prezentat anterior propunem aceeași perioadă de datare.

Dimensiuni: $L = 118$ mm; $l = 64$ mm; $l_t = 54$ mm, deschiderea brațelor = 81 mm; $G = 50$ g.

8. Pinten din fier (Pl. V/8), turnat, simetric și păstrat fragmentar, cu brațele ușor curbate pe verticală, unite într-un unghi rotunjit, iar tija păstrată fragmentar ce pornește din corpul unit al brațelor, probabil de dimensiuni medii (4-10 cm) și ușor îndreptată spre în jos.

Brațele pintelului se prezintă în secțiune de formă semiovală, iar tija sub formă dreptunghiulară. Piesa păstrându-se fragmentar, o încadrăm cronologic în linii mari în perioada secolelor XV și XVI¹⁰.

Dimensiuni: $L = 125$ mm; $l = 49$ mm; $l_t = 76$ mm; deschiderea brațelor = 68 mm; $G = 45$ g.

9. Pinten din fier (Pl. V/9), realizat prin batere la cald, simetric și păstrat aproape în întregime, cu brațele foarte ușor curbate pe verticală, aproape drepte și unite într-un unghi rotunjit. Tija despăcată, ce a fixat roțița zimțată care nu se mai păstrează, pornește din corpul unit al brațelor, este de dimensiune mică și ușor îndreptată spre în jos. Extremitățile brațelor sunt străbătute de către un orificiu de formă ovală. Tija rozetei este despăcată în totalitate iar roțița lipsește. În secțiune brațele sunt de formă dreptunghiulară, iar tija de formă trapezoidală. Având în vedere faptul că astfel de pinteni înrudiți ca formă și dimensiuni cu acesta se încadrează în intervalul secolelor XIII-XIV considerăm că din punct de vedere cronologic poate fi încadrat în secolul XIV¹¹.

Dimensiuni: $L = 113$ mm; $l = 91$ mm; $l_t = 22$ mm; deschiderea brațelor = 116 mm; $G = 30$ g.

10. Zăbală din fier (Pl. V/10) realizată prin batere la cald, prevăzută cu psalii. Acestui tip îi corespunde o psalie de 116 mm, cu lățimea maximă de 34 mm și grosimea de 8 mm. Unul dintre capete este arcuit, iar la mijloc și în capătul opus se pot vedea trei orificii, cel de la mijloc de formă trapezoidală cu colțurile rotunjite în dimensiune de 17/12 mm, iar la capătul celălalt un orificiu mic cu diametrul de 4 mm și un orificiu oval cu diametrul de 25 mm. De una din tijele orificiilor din mijloc este fixată zăbala formată din două tije ce se îmbină între ele prin întoarcerea în cârlig a capetelor subțiri. Pe aceste două tije se află două inele mobile pe una și patru pe cealaltă. Ca și perioadă de datare propunem intervalul secolului al XIV-lea¹². $G = 168$ g.

11. Scară de șa (Pl. VI/11), din fier, realizată prin batere la cald, cu corpul piriform, păstrată aproape în întregime. Brațele arcuite ale scării sunt de formă dreptunghiulară în secțiune, iar locul unde se pune piciorul (tâlpicul) de formă semiovală, cu marginile îndoite spre în jos. Unul dintre brațe este rupt din vechime. Ca și perioadă de datare propunem intervalul secolelor XIV-XV¹³.

Dimensiuni: $h = 139$ mm; $l = 141$ mm; $G = 197$ g.

12. Scară de șa (Pl. VII/12), din fier și în formă de pară, păstrată în întregime și realizată prin batere la cald. În secțiune, brațele arcuite ale scării sunt de formă dreptunghiulară. Locul unde se pune piciorul (tălpicul) este de formă aproximativ circulară. În partea superioară, un orificiu de formă dreptunghiulară cu dimensiunile de 34/12 mm ajută la fixarea (montarea) de șa. Din punct de vedere cronologic scărița poate fi încadrată în intervalul secolelor XV-XVI¹⁴.

Dimensiuni: h = 168 mm; l = 141 mm; G = 253 g.

13. Scară de șa (Pl. VIII/13), din fier, realizată prin batere la cald, de formă trapezoidală, păstrată aproape în întregime. În secțiune brațele sunt de formă dreptunghiulară. Locul unde se pune piciorul (tălpicul) este de formă dreptunghiulară. Ca și datare această piesă corespunde secolului al XIV-lea¹⁵.

Dimensiuni: h = 152 mm; l = 123 mm; G = 139 g.

14. Rozetă (Pl. VIII/14), din fier, are opt raze ce se îngustează spre extremități. Piesa prezintă un orificiu cu diametrul de 7 mm, iar spițele au dimensiuni cuprinse între 19 și 23 mm, iar diametrul rozetei este de 59 mm. Încadrarea cronologică corespunde secolelor XIV-XV¹⁶. G = 14 g.

15. Rozetă (Pl. VIII/15), realizată din fier, cu șase raze bombate în partea mediană. Piesa prezintă un orificiu cu diametrul de 4 mm, iar spițele au dimensiunile cuprinse între 9 și 12 mm. Cronologic se încadrează în intervalul secolelor XIV-XV, ca și piesa anterioară¹⁷. G = 13 g.

Cercetările desfășurate la cetatea de la Pescari¹⁸ confirmă încadrarea cronologică a pintenilor și pieselor de harnașament propusă mai sus, fiind prezentat chiar un pinte datat în sec. XV-XVI care se aseamănă foarte mult cu pinteii prezentați de noi la planșele III/6 și IV/7¹⁹. În urma cercetărilor efectuate la cetate se constată prezența a două incinte, materialul descoperit atestă că incinta exterioară datează din sec. XIII iar incinta interioară se datează în sec. XV, această ultimă fază aparținând regelui Sigismund de Luxemburg²⁰.

Referitor la încadrarea cronologică și tipologică, unul dintre studiile devenite clasice și mult folosite este studiul de la sfârșitul secolului XIX al cercetătorului maghiar Nagy Géza²¹ în care prezintă o periodizare a pintenilor în funcție de dinastiile domnitoare din Ungaria la acea dată.

Tipologic, pinteii ce provin din fortificația de la Pescari sunt de tipul celor cu rotiță și cu tija scurtă ce nu depășește 4 cm sau cu tija medie ce are dimensiuni cuprinse între 4 și 10 cm²².

Lucrările de specialitate referitoare la pinteii descoperiți pe teritoriul României și nu numai, încadrează în general pinteii cu tija scurtă și rotiță zimțată cu șase și opt zimți, asemănători cu cei prezentați mai sus în intervalul secolelor XIV-XV și XV²³ iar pinteii cu tija medie în secolele XIV-XV și XV-XVI²⁴.

Prin prezentarea acestor materiale am dorit să aducem o contribuție la îmbogățirea repertoriului cu privire la acest tip de piese mai puțin evidențiate în zona Banatului. Pintenii și scările de șa, alături de armele ce provin de la Pescari²⁵ reflectă existența frământată a fortificației de la Dunăre, precum și importanța călăreților în organizarea militară a vremii.

NOTE

¹ Cristian M. Vlădescu, *Încercări asupra periodizării și tipologiei armelor albe medievale occidentale – sec. XV-XVIII*, în *Studii și materiale de muzeografie și istorie militară (SMMIM)*, București, 2-3, 1969-1970, p. 113

² Nagy Géza, *A Szabolcsmegyei Múzeum közpéri sarkanteyüi*, în *ÁÉ*, Budapest, 1898, 18, p. 60-64 (în continuare Nagy Géza, *A Szabolcsmegyei*); Popa Radu, Zdroba Mircea, *Șantierul arheologic Cuhea, un centru voievodal din veacul al XIV-lea*, Baia Mare, Muzeul regional Maramureș, 1966, p. 24-25; V. Pintea, *Cu privire la așezarea feudală de la Sopor-Iacobeni*, în *ActaMN*, IV, 1967, p. 537

³ Pentru prezentarea dimensiunilor am folosit următoarele abrevieri: L = lungimea totală, l = lungimea brațelor, l₁ = lungimea tijei, G = greutatea, l₂ = lungimea razelor rozetei

⁴ Pentru piese asemănătoare și aproape identice vezi: Constantinescu N., *Un sat din Cîmpia Română în epoca lui Mircea cel Bătrîn. Studii arheologice și istoric. Așezarea medievală de la Coconi*, București, Ed. Acad., 1972, p. 244, pl. X, fig. 4; Rodica Popovici-Baltă, *Cercetări arheologice în așezarea din secolele XIV-XV de la Băiceni (jud. Iași)*, în *ArhMold*, 1975, 8, p. 296, fig. 3/3; Petre Diaconu, Silvia Baraschi, *Păcuil lui Soare. Vol. II. Așezarea medievală (sec. XIII-XV)*, București, Ed. Acad., 1977, p. 146 și 215, pl. XXII/5, 6; Ștefan Pascu, Mircea Rusu și colaboratorii, *Cetatea Dăbâca*, în *ActaMN*, 1968, V, p. 168, fig. 8/1, 2; I. T. Dragomir, *Cetatea medievală de la Enisala. Unelte, arme și obiecte de podoabă*, în *Danubius*, Galați, 1972-1973, 6-7, p. 40-41, fig. 12/8

⁵ Un pinten asemănător prezentând ca și sistem de prindere aceleași plăcuțe ovale și dreptunghiulare ce provine de la Suceava este prezentat de Cristian Vlădescu ca fiind din secolul XVI. Vlădescu Cristian, *Arme albe și armuri folosite de oștile române în secolul al XVI-lea*, în *SMMIM*, 1974-1975, 7-8, p. 175, fig. 27 (în continuare Vlădescu Cristian, *Arme albe și armuri*)

⁶ Eugenia Neamțu, Vasile Neamțu, Stela Cheptea, *Orașul medieval Baia în secolele XIV-XVII. Vol. II. Cercetările arheologice din anii 1977-1980*, Iași, Ed. Junimea, 1984, p. 104, fig. 36/5-6

⁷ Idem, *Orașul medieval Baia în secolele XIV-XVII. Vol. I. Cercetările arheologice din anii 1967-1976*, Iași, Ed. Junimea, 1980, p. 190, fig. 38/7-8; Idem, *op.cit.*, vol. II, p. 105, fig. 37/3, 4, 7

⁸ V. Pintea, *op.cit.*, p. 537-538, fig. 9/1, 3; Eugenia Neamțu, Vasile Neamțu, Stela Cheptea, *op.cit.*, vol. I., p. 190, fig. 38/9; Idem, *op.cit.*, vol. II, p. 104, fig. 36/7, 8, p. 105, fig. 37/5, 6; Popa Radu, Zdroba Mircea, *op.cit.*, p. 22-23, fig. 15/a, c; Chițescu Lucian, *Novye istoriceskie dannye o Mușatinski kreposti v Romane v svete arheologiceskih issledovanij*, în *Dacia*, 1965, 9, p. 460, fig. 4; Eskenasy Victor, *Cercetări și sondaje arheologice pe teritoriul așezării medievale de la Streisîngeorgiu*, în *Revista Muzeelor și Monumentelor. Monumente Istorice și de Artă*, 1978, 1, p. 61-62, fig. 8; Horedt K., Berciu I., Popa Al., Paul I., Raica I., *Săpăturile arheologice de la Răhău și Sebeș*, în *Apulum*, 1967, 6, p. 20, fig. 7/5; Matei M. D., Chițescu L., *Problèmes historiques concernant la forteresse du temps des Mușat et l'établissement urbain de Roman*, în *Dacia*, 1966, 10, p. 307, 309, fig. 12; Andronic Al., Neamțu E., Dinu M., *Săpăturile arheologice de la curtea domnească din Iași*, în *ArhMold*, 1967, 5, p. 264, fig. 67/2; Eugenia Neamțu, Vasile Neamțu, Stela Cheptea, *op.cit.*, vol. II, p. 105, fig. 37/5, 6; Nagy Géza, *A Szabolcsmegyei*, p. 63, fig. 12, 13

⁹ Kalmár Iános, *Régi magyar fegyverek*, Budapest, 1971, p. 361, fig. 58/a; Szilágyi Sándor, *A magyar nemzet története*, Budapest, 1895, vol. III, p. 559 (sunt prezentate arme maghiare, turcești și husite din secolul XV desenate de Mühlbeck Károly după armele existente în depozitul Muzeului Național Maghiar); Nagy Géza, *A magyar viseletek története*, Budapest, Ed. Franklin-Társulat, 1901, pl. 42, fig. 6, 10 (în continuare N.Géza, *A magyar*); *Waffen und Wiegewaete der Deutschen ritter des mittelalters von Richard Freiherr von Mansberg*, Dresden, 1890, pl. III, fig. 6/d. Un pinten asemănător dar de dimensiuni mai mici a fost descoperit la Băiceni: Rodica Popovici-Baltă, *op.cit.*, p. 296, fig. 3/3

¹⁰ Eugenia Neamțu, Vasile Neamțu, Stela Cheptea, *op.cit.*, vol. I, p. 189, fig. 4, 7; Szilágyi Sándor, *op.cit.*, vol. V, p. 316-317 (Imaginc a unui cavaler maghiar de la mijlocul secolului XVI ce datează din 1577 reproduc după o sculptură în lemn din Nürnberg)

¹¹ V. Pinteș, *op.cit.*, p. 537-538, fig. 9/2, 4-6; Dan Gh. Teodor, Emilia Zaharia, *Noi date arheologice referitoare la Țirgul Baia*, în *Materiale și Cercetări Arheologice*, 1970, 9, p. 360-361, fig. 4/1; Florea Costea, *Obiecte metalice descoperite în cetatea de pe Măgura Codlei*, în *Cumidava*, 1968, 2, p. 81-82, fig. 7/1, 3-8 (piese asemănătoare); Radu Popa, Mircea Zdroba, *op.cit.*, p. 22-23, fig. 15/d

¹² Eugenia Neamțu, Vasile Neamțu, Stela Cheptea, *op.cit.*, vol. I, p. 192, fig. 40/9; N. Géza, *A magyar*, pl. 28, fig. 17 (aici zăbala este datată larg, respectiv perioada de Anjou)

¹³ Eugenia Neamțu, Vasile Neamțu, Stela Cheptea, *op.cit.*, vol. II, p. 108, fig. 39/4; N. Géza, *A magyar*, pl. 28, fig. 10

¹⁴ Vlădescu Cristian, *Arme albe și armuri*, p. 176, fig. 28a; Eugenia Neamțu, Vasile Neamțu, Stela Cheptea, *op.cit.*, vol. I, p. 191, fig. 39/8 (se păstrează doar capătul de sus, respectiv locul unde era prinsă curelușea)

¹⁵ O astfel de scară de șa identică cu cea prezentată de noi se află expusă în expoziția permanentă a Muzeului Național Maghiar din Budapesta și se datează în secolul XIV.

¹⁶ Eugenia Neamțu, Vasile Neamțu, Stela Cheptea, *op.cit.*, vol. I, p. 190, fig. 38/4; Eskenasy Victor, *op.cit.*, p. 61-62, fig. 8; Gh. Anghel, Ion Berciu, *Cetăți medievale din sud-vestul Transilvaniei*, București, Ed. Meridiane, 1968, p. 10, fig. 4; Kalmár Iános, *op.cit.*, p. 361, fig. 58/c

¹⁷ Gh. Anghel, Ion Berciu, *op.cit.*, p. 10, fig. 3; Kalmár Iános, *op.cit.*, p. 361, fig. 57/b; Nagy Géza, *A Szabolcsmegyei*, p. 62

¹⁸ Ștefan Matei, Ilie Uzum, *Cetatea de la Pescari*, în *Banatica*, 1973, 2, p. 141-156

¹⁹ *Ibidem*, p. 146, fig. 6 f

²⁰ *Ibidem*, p. 155

²¹ Nagy Géza, *A Szabolcsmegyei*, p. 60-64

²² Pentru încadrarea tipologică a pintenilor în funcție de dimensiunea tijei, precum și dimensiunile efective ale tijelor, am folosit datele din monografia referitoare la orașul Baia: Eugenia Neamțu, Vasile Neamțu, Stela Cheptea, *op.cit.*, vol. I, p. 71-72

²³ Nagy Géza, *A Szabolcsmegyei*, p. 62-63; Eugenia Neamțu, Vasile Neamțu, Stela Cheptea, *op.cit.*, p. 71; Cristian M. Vlădescu, *Contribuții la cunoașterea armamentului folosit de oștile române în a doua jumătate a veacului al XIV-lea*, în *Revista Muzeelor*, 1968, anul V, 3, p. 261; Alexander Ruttkay, *Waffen und Reiterausrüstung des 9. Bis zur ersten Hälfte des 14. Jahrhunderts in der Slowakei (II)*, în *Slovenská Archeológia*, XXIII - 1, 1975, p. 196; 1976, XXIV, p. 347, fig. 72/c; Florea Costea, *op.cit.*, p. 79-89; Cristian M. Vlădescu, *Tipuri de arme albe și armuri la oștile române în a doua jumătate a secolului al XV-lea*, în *SMMIM*, 1973, 6, p. 74; Popa Radu, Zdroba Mircea, *op.cit.*, p. 24-25

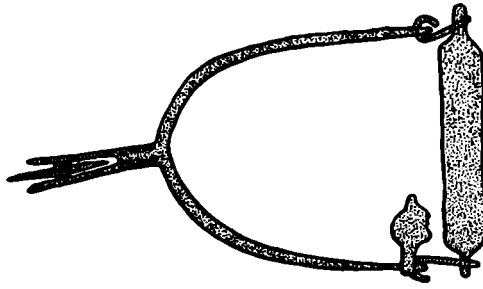
²⁴ Eugenia Neamțu, Vasile Neamțu, Stela Cheptea, *op.cit.*, vol. I, p. 72; V. Pinteș, *op.cit.*, p. 537; Vlădescu Cristian, *Arme albe și armuri*, p. 175; Popa Radu, Zdroba Mircea, *op.cit.*, p. 24

²⁵ Răzvan Pinca, *Spade medievale din colecția Muzeului de Istorie și Etnografie din Lugoj*, în *SIB*, 1999-2001, 23-25, p. 223-226

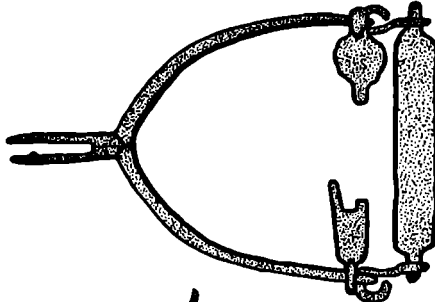
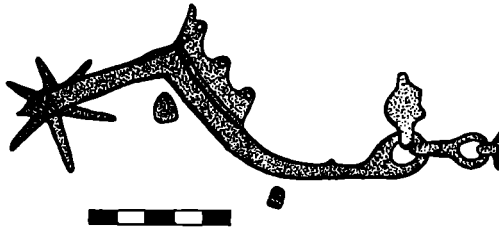
MITTELALTERLICHE SPOREN UND ZAUMZEUGTEILE AUS DEN SAMMLUNGEN DES LUGOSCHER MUSEUMS

Zusammenfassung

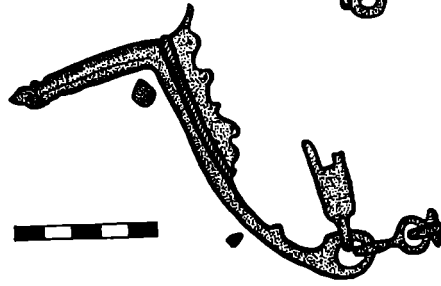
Die Sporen und die Zaumzeugteile, die in den Sammlungen des Lugoscher Museums für Geschichte und Ethnographie anzutreffen sind, stammen aus der mittelalterlichen Festung Pescari (Coronini, Kreis Caraş-Severin). Bei den Sporen handelt es sich um Radsporen, die in die Zeitspanne zwischen dem XIV und XVI Jahrhundert, in der die, an der Donau gelegene Festung, die bewegteste Zeit ihrer Geschichte erfuhr, zurückzuführen.

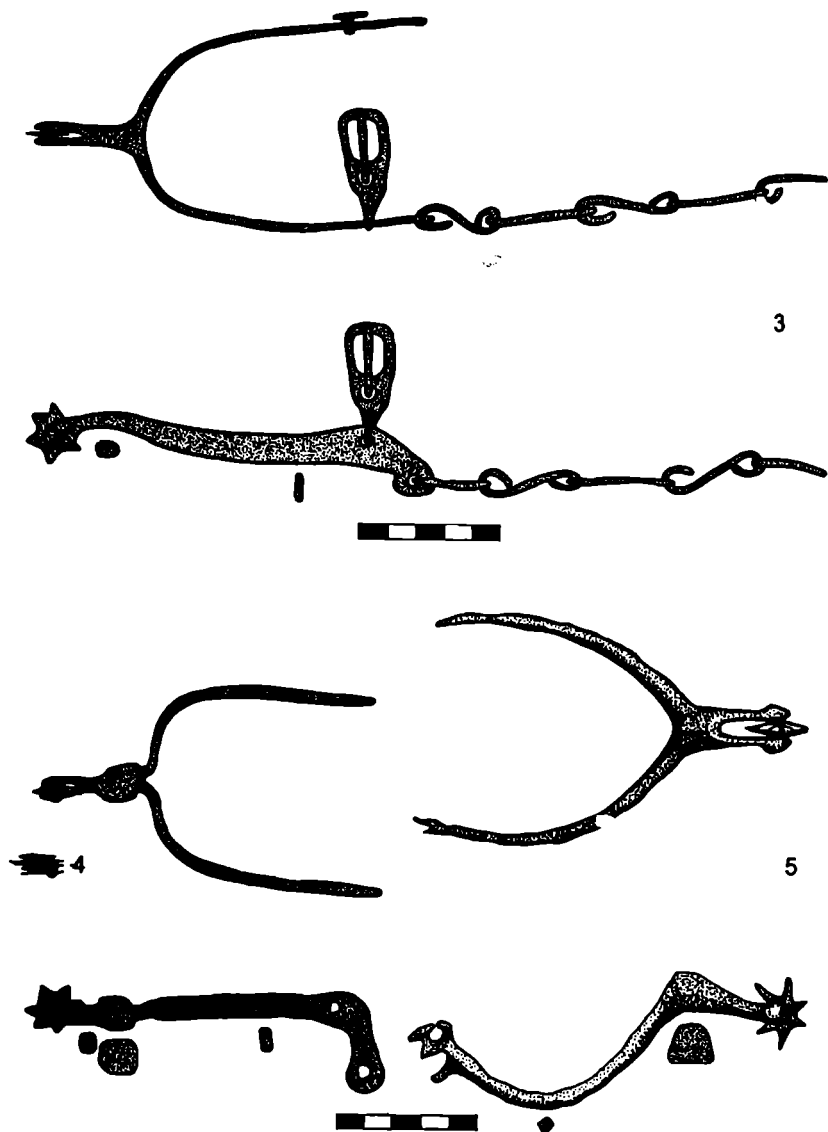
1

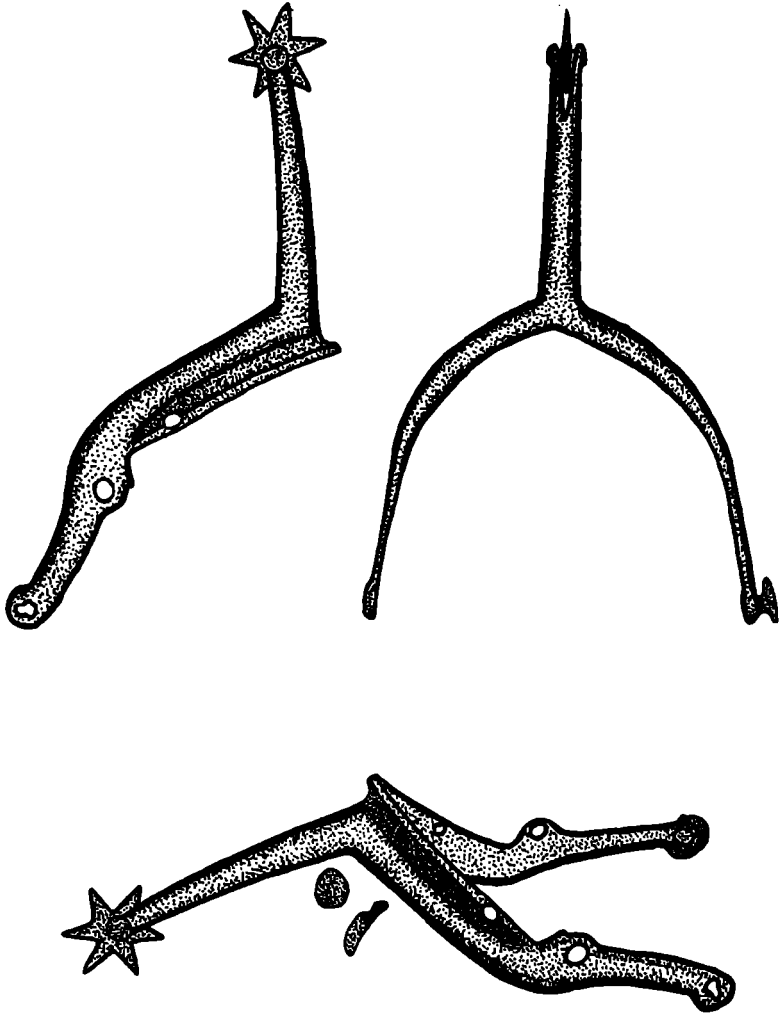
2

Pl. I. Pescari (Coronini): 1-2. pinteni

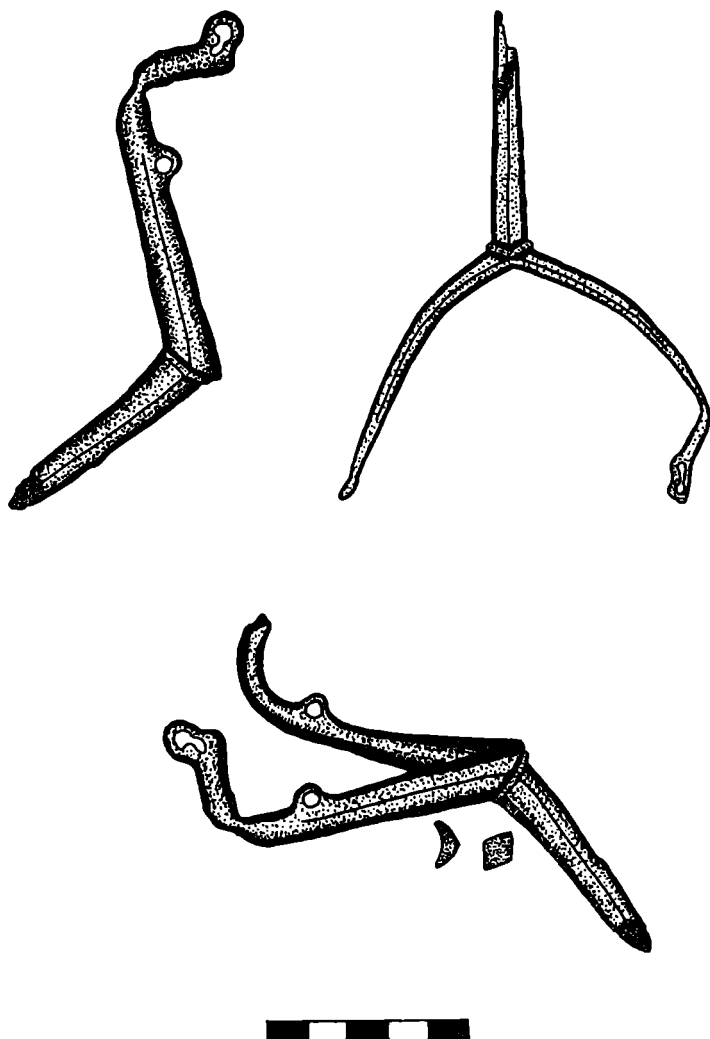

Pl. II. Pescari (Coronini): 3-5. pinteni

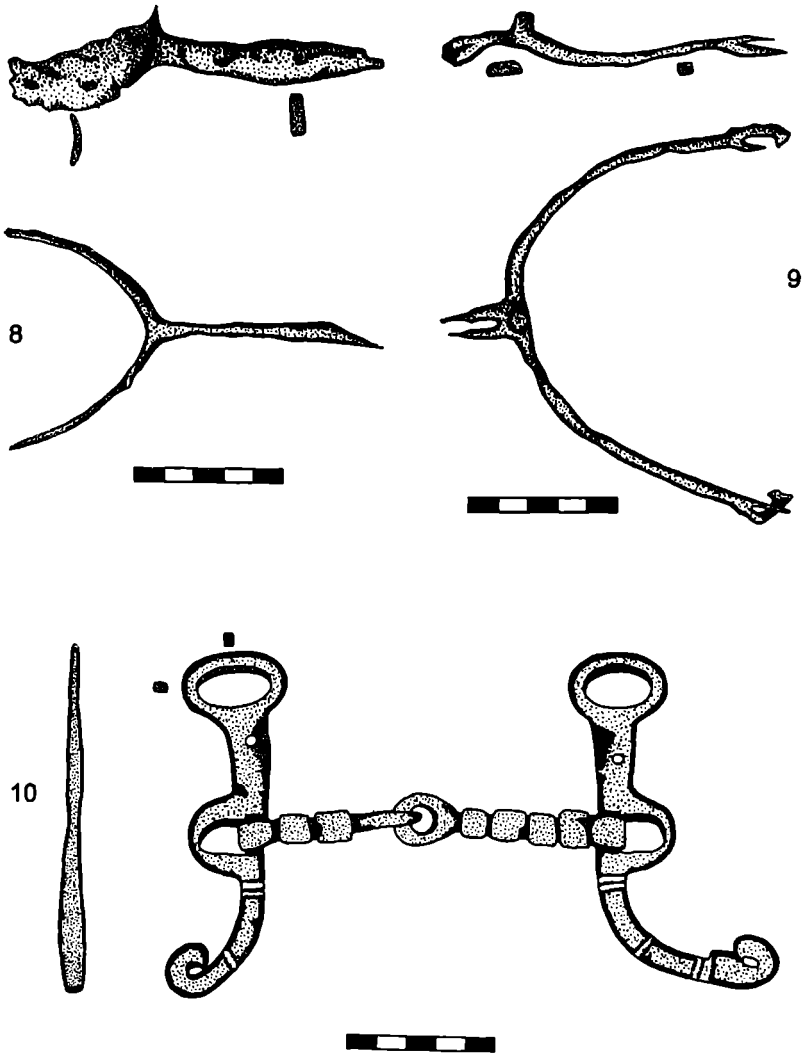
6

Pl. III. Pescari (Coronini): 6. pinten

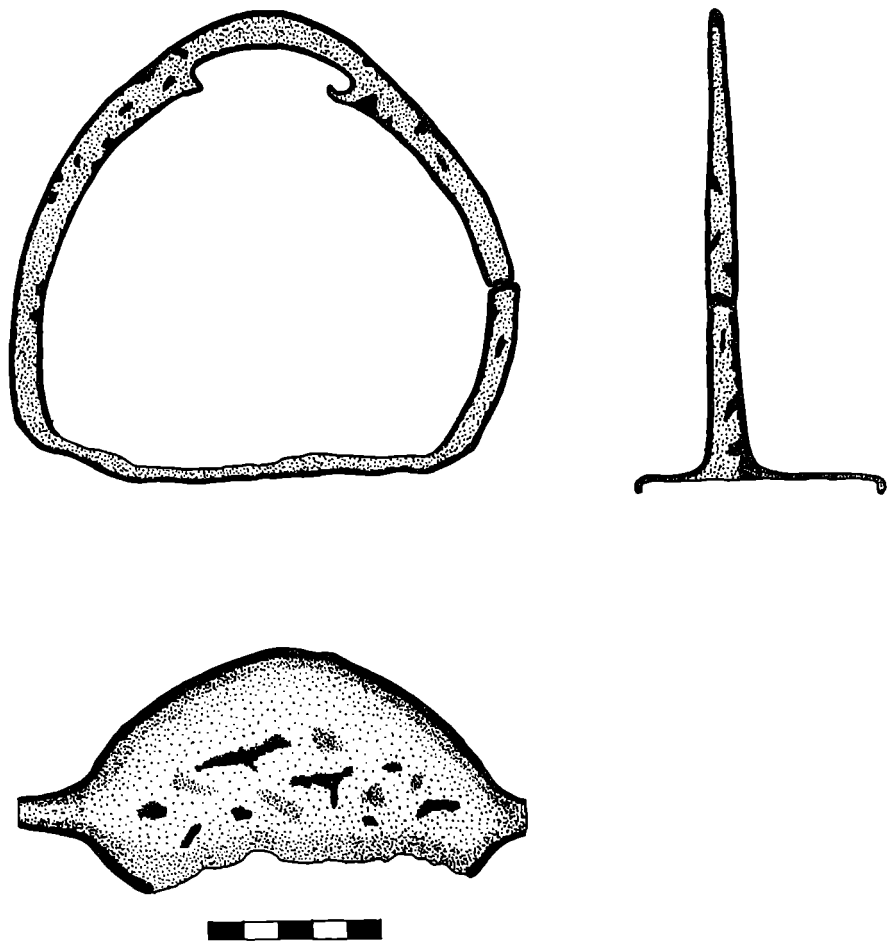

7

Pl. IV. Pescari (Coronini): 7. pinten

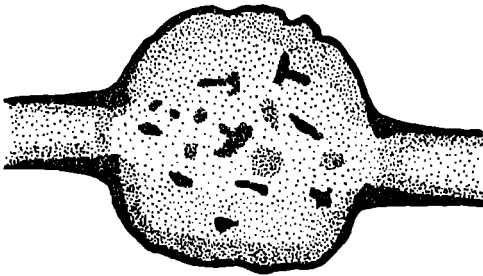
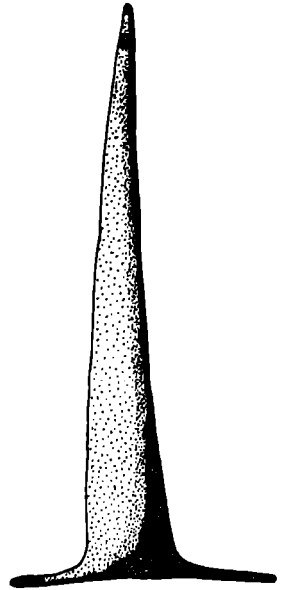
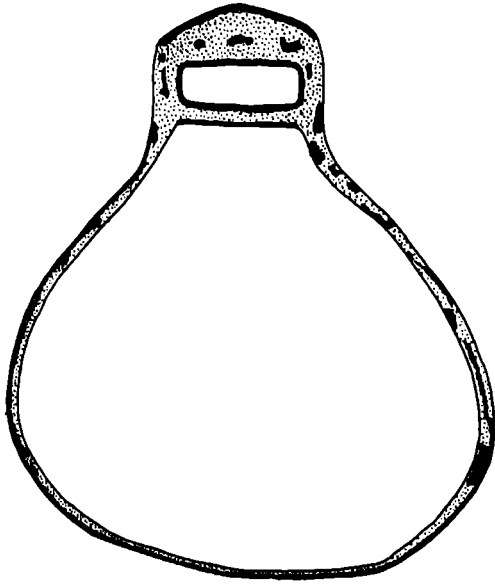

Pl. V. Pescari (Coronini): 8-9. pinteni; 10. zăbală

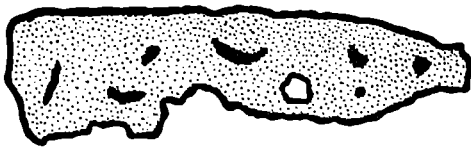
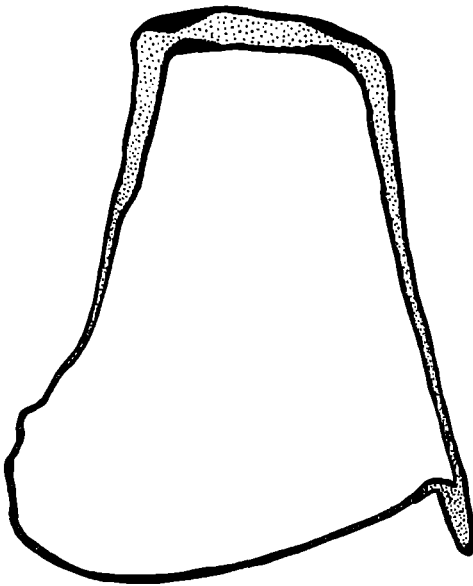
11

Pl. VI. Pescari (Coronini): 11. scăriță de șa

12

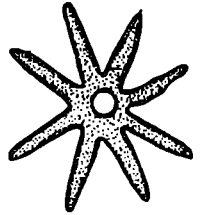
Pl. VII. Pescari (Coronini): 12. scăriță de șa

13

14

15

Pl. VIII. Pescari (Coronini): 13. scăriță de șa; 14-15. rozete de pinteni

